

EL CICLE DE LA VIDA EN ELS ÉSSERS HUMANS: UN ENFOCAMENT BIOPSIKOSOCIAL

Joaquim Arnau i Gerard Martínez

III COL·LOQUI “MIRADES DE LA CIÈNCIA SOBRE EL TEMPS”

EL CICLE DE LA VIDA

Barcelona, 19 i 20 de maig de 2016

ÍNDEX

- Naixem humans: cervell i preadaptacions
- Ens convertim progressivament en persones
- Més enllà dels 2 anys: interaccions i transaccions
- El procés d'individuació a l'adolescència
- El procés d'envelliment

CERVELL I PREADAPTACIONS

- Desenvolupament accelerat , flexible i extensiu del neocòrtex
- Maduració retardada d'altres zones
- Aprenentatge prenatal
- Desenvolupament precoç de sistemes d'acció i percepció
- Finestres d'oportunitat per a la interacció i l'aprenentatge

Ens convertim progressivament en persones

- Canvis ontogenètics en els 2 primers anys:
- -sistema postural i locomotor
- -Interacció entre preadaptacions i cuidadors
(plors, pauses succió, mirada, iniciativa de torns)

intersubjectivitat primària

(mirada mútua, actes protocomunicatius)

- Representació (llenguatge, imitació diferida, joc simbòlic)

Qualitat de la interacció

Factors de risc

Diferències culturals

Vitamines mínimes

L'afecció (Attachment)

segura

insegura

ambivalent

Model intern de relacions

Valor predictiu

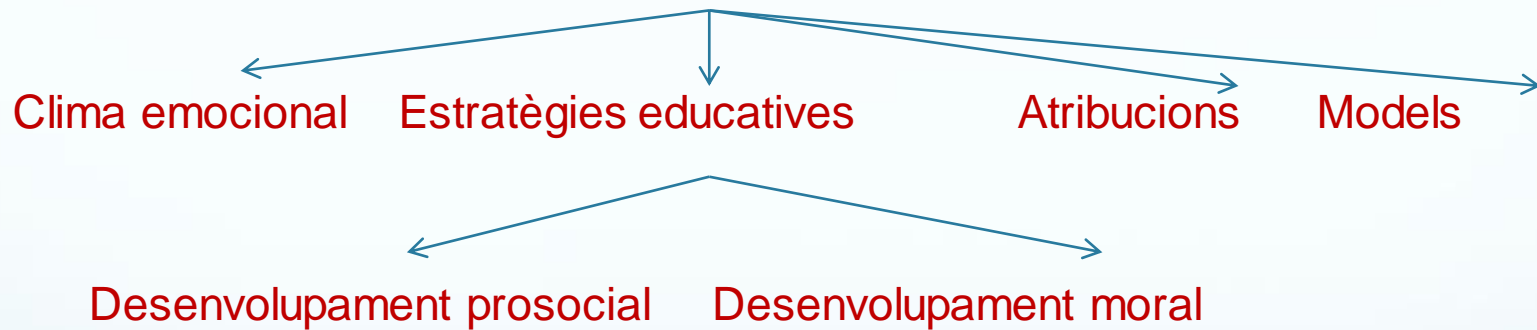
La infància més enllà dels 2 anys: de les interaccions a les transaccions

De recipient d'influència

reciprocitat interaccions

La família

Sistema dinàmic

Incrustat en un sistema cultural

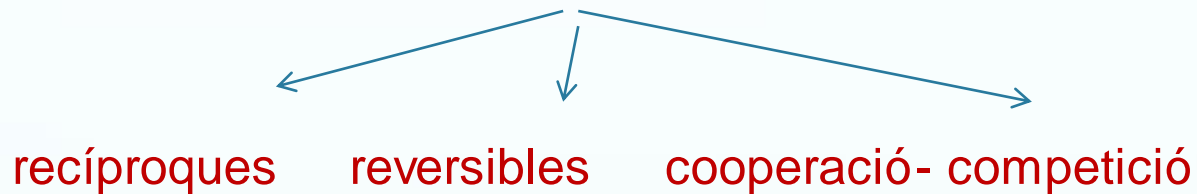
Els companys

Freqüència d'interaccions:

2anys (10%)-----6anys (30%)-----9anys (70%)

Relacions amb família: verticals

Relacions amb companys : horitzontals

Evolució

3 anys: inici de companyerisme

4-7 anys: company de joc pràctic

10-12: suport i confiança

L'escola

15000hores escola obligatòria

Currículum acadèmic

Currículum ocult

Abstracció

clima emocional

Estratègies de pensar

disciplina

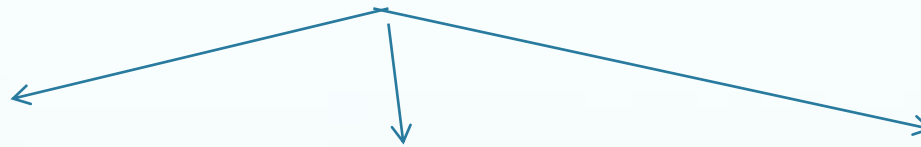
Ment lletrada

atribucions

Motivació

Autoestima

Benestar psicològic

Escola alienadora?

Final de la infància

- Desenvolupament sociocognitiu:
- Consideració simultània de diverses perspectives
- Relacions menys superficials amb els companys
- Discriminació més fina de les seves capacitats
- Autoestima global

Trajectòries?:

prosocial
moral

Agressió i rebuig

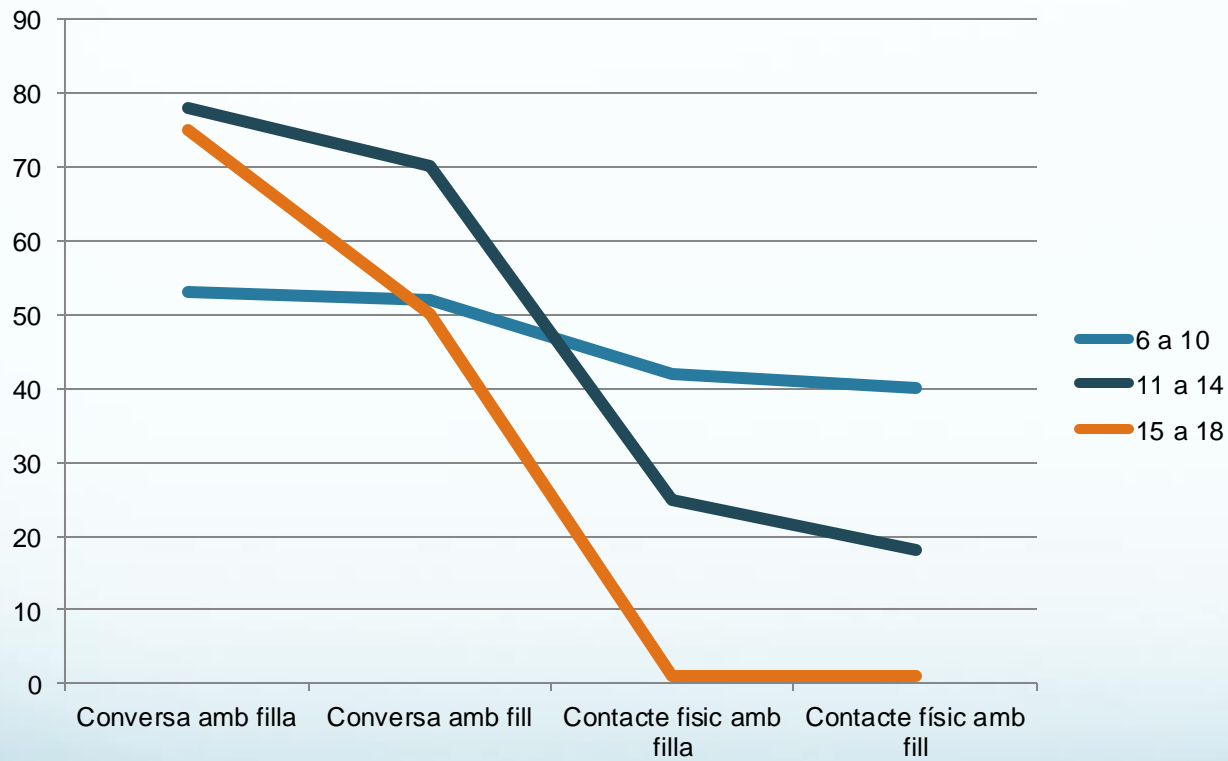
falta de competència
social

L'ADOLESCÈNCIA I L'EDAT ADULTA

- L'ADOLESCÈNCIA ÉS UN TEMPS DE CANVIS ESSENCIALS I RÀPIDS
- A L'ADOLESCÈNCIA S'ESTABLEIXEN LES CARACTERÍSTIQUES FÍSiques, MENTALS I DE LA PERSONALITAT QUE ENS CARACTERITZEN COM A ADULTS
- MÉS ENDAVANT, A L'EDAT ADULTA, ES PRODUEIXEN CANVIS EN EL FÍSIC, EL BAGATGE COGNOSCITIU I LA FORMA DE MANIFESTAR-NOS. EN POSITIU ES VEU COM *MADURACIÓ*
- ELS CANVIS SEMPRE DEPENEN DE LES EXPERIÈNCIES, DE LA FORMA COM ES VIUEN, DEL TIPUS DE PROBLEMES I LES FORMES COM ES RESOLEN. EN L'EDAT ADULTA ELS PROBLEMES ES RESOLEN PERSONALMENT, AMB DECISIONS PRÒPIES

L'ADOLESCÈNCIA

Canvi en relacions pares-fills (Contactes verbals i físics)

BUIT GENERACIONAL

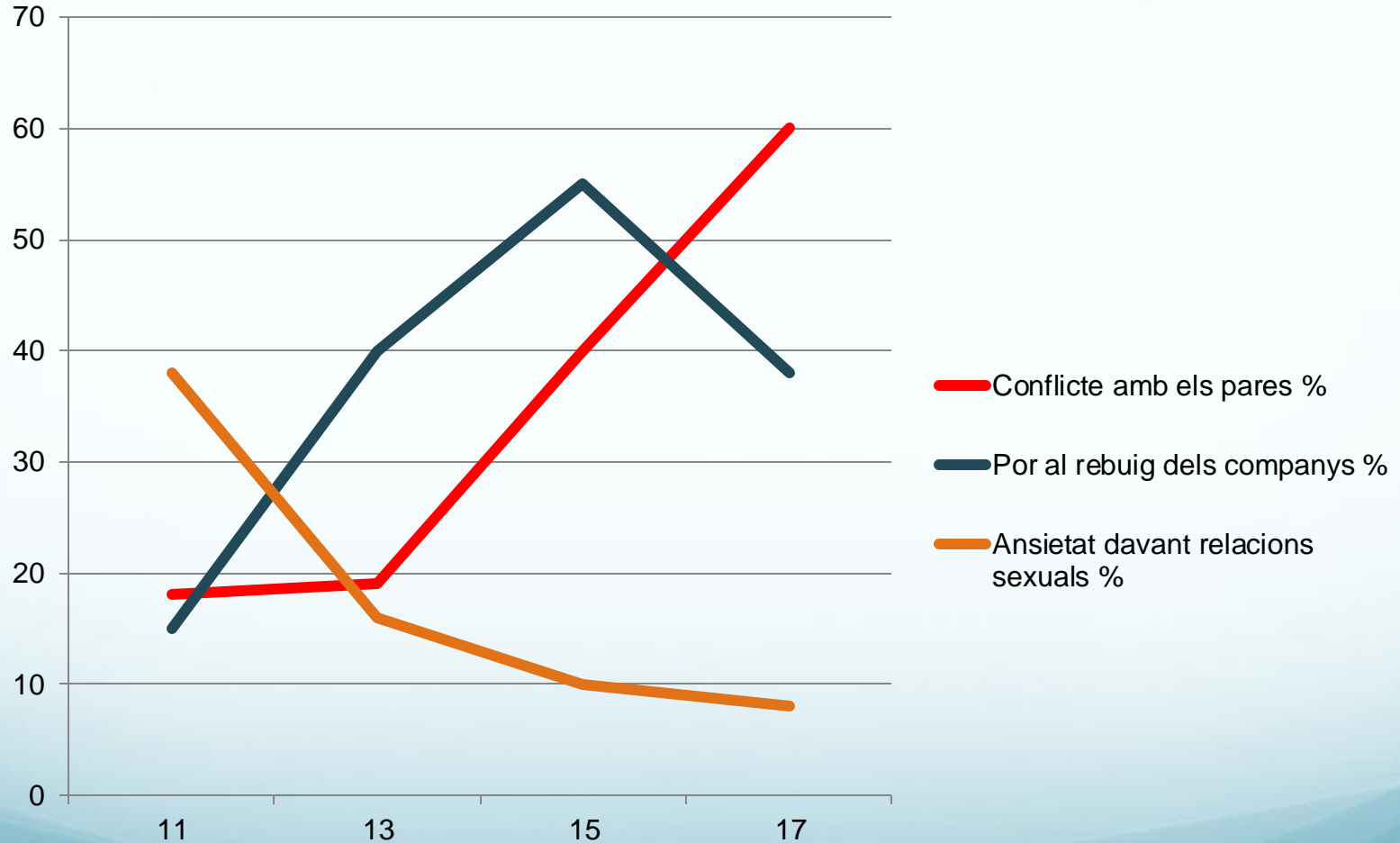
Poca relació i enteniment entre els adolescents i els seus pares (i adults en general)

Existeixen moltes condicions a la cultura occidental que creen un “abisme” (*generational gap*) entre joves i adults: La diversificació de valors, la rapidesa dels canvis socials, la complexitat i provisionalitat de la tecnologia ..... estarien en relació amb un marc de referència poc estable que afecta les relacions

ACABEM DE VEURE UNES PRIMERES DIFERÈNCIES INDIVIDUALS AGRUPADES EN TORN AL SEXE DELS FILLS

L'ADOLESCÈNCIA

Preocupacions (Coleman)

L'ADOLESCÈNCIA

Etapa de normalitat:

10% problemes adaptatius

60% transició sense problemes

30% problemes intermitents

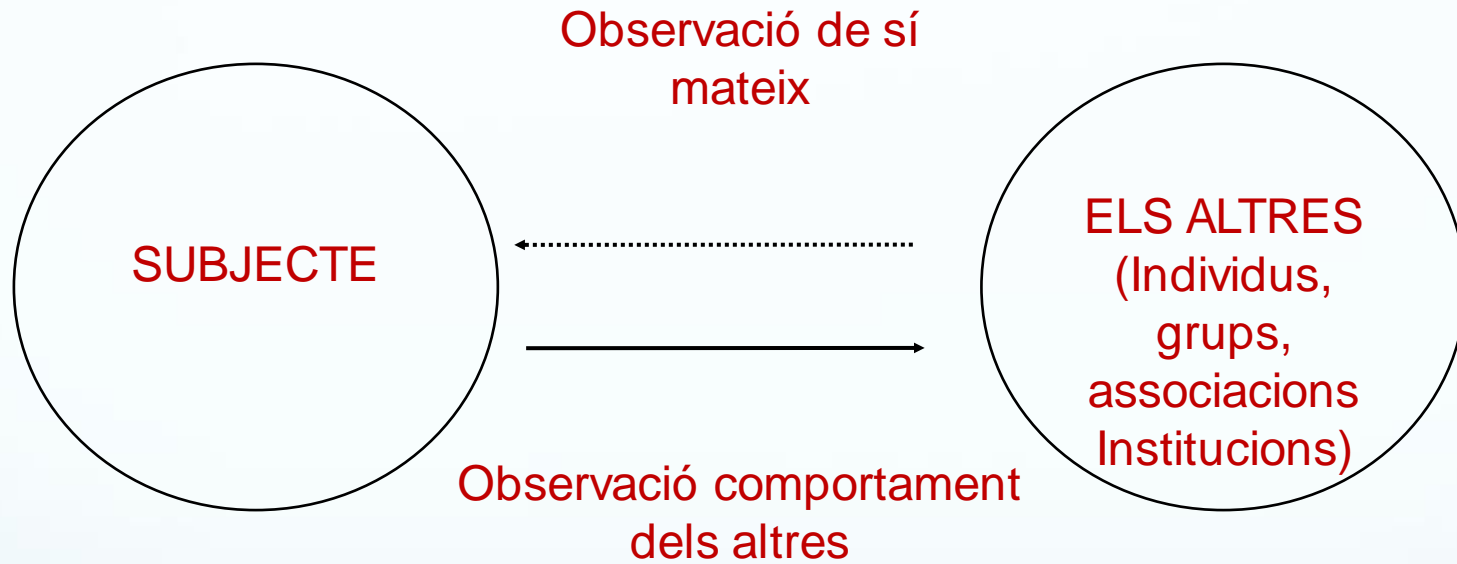
LA IDENTITAT: AUTOCONCEPTE I AUTOESTIMA

A mida que es va construint la identitat personal el subjecte va assolint un concepte i una estima en referència a sí mateix.

Les teories que es centren en l'estudi de la identitat es basen principalment en tot allò social, emocional, (valors, objectius, compromisos socials) que envolta la persona en desenvolupament,

L'autoconcepte (self concepte, autoimatge i autoestima) és objecte d'estudi de les teories que adopten la cognició (o la psicologia cognitiva) com a aspecte central del desenvolupament.

FUNCIONAMENT DE L'AUTOCONCEPTE

FUNCIONAMENT DE L'AUTOESTIMA

Un subjecte construeix l'autoestima a partir de la *major o menor coincidència* entre com es veu i com li agradaria veure's i també com el veuen i com l'agradaria que el veiessin

COMPONENTS DE LA IDENTITAT

Emocional	control d'emocions i impulsivitat
Social	forma d'interacció i sentiments associats
Formativa (i vocacional)	representacions, comportaments, assoliments
Laboral	exploració, establiment i manteniment
Física	aparença corporal, aptituds físiques
Projectiva (o futura)	com es veu d'adult, que fa en aquest sentit
Sexual i de gènere	reconèixer el propi sexe i rols associats i acceptació de la pròpia condició sexual
El sistema de valors propi	principis d'actuació que presidiran certes actuacions al llarg de la vida

LES VUIT ETAPES D'ERIKSON

Etapes	Edats aproximades
<i>1. Confiança o desconfiança</i>	<i>0-18 mesos</i>
<i>2. Autonomia o vergonya i dubte</i>	<i>18 mesos-3 anys</i>
<i>3. Iniciativa o sentiment de culpa</i>	<i>3 - 6 anys</i>
<i>4. Laboriositat o inferioritat</i>	<i>6-11 anys</i>
<i>5. Identitat o difusió de la identitat</i>	<i>pubertat-20 anys</i>
<i>6. Intimitat o aïllament</i>	<i>20-40 anys</i>
<i>7. Creativitat o estancament</i>	<i>40-60 anys</i>
<i>8. Integritat del Jo o desesperança</i>	<i>60 en endavant</i>

ESTATUS DE LA IDENTITAT (J. Marcia)

ESTATUS	EXPLORACIÓ	COMPROMÍS
Realitzada	Sí	Sí
Prematura	No	Sí
Difusa	Sí/No	No
Aplaçada	Sí	Indefinit

LA PERSONA ADULTA

Passada l'adolescència la persona arriba a l'estatus d'adult

Podem distingir entre:

- **adulthood jove,**
- **adulthood mitjana i**
- **adulthood tardana (vellesa)**

Quan comença l'envelliment?

LA PERSONA ADULTA: Continuïtat o Discontinuïtat del Desenvolupament Psicològic

Model de cicle vital en forma d'U invertida

La primera part de la vida és de progrés i la segona és de declivi fins arribar a la mort

Canvis biològics (físics i fisiològics) i cognitius => bastant pertinent

Canvis en la personalitat => poc pertinent

APAREIXEN IMPORTANTS DIFERÈNCIES INDIVIDUALS EN RELACIÓ AL SEXE I A FORMES PERSONALS D'ENVELLIR

PERSONALITAT I ENVELLIMENT

Perspectives d'estudi de la personalitat:

A) Trets de personalitat

Les persones tenen unes qualitats consistents i generalitzables que són permanents en el temps i que influencien la conducta:

Algunes corrents estudien un o pocs trets: introversió, autoritarisme, independència...

D'altres estudien un important nombre de trets (16 PF)

B) Psicosocial d'Erikson

La personalitat és estable o canvia al llarg del temps ?

PERSONALITAT I ENVELLIMENT

La principal conclusió és que els trets de personalitat, per separat, són sensibles al canvi de forma distinta

Això significaria que tots envellim de forma distinta?

No es pot negar que hi ha aspectes que comparteixen un gran nombre de persones

PERSONALITAT I ENVELLIMENT

Des de la perspectiva dels trets de personalitat, en trobem dues escoles que treballen amb diversos tets de personalitat :

Escola de Kansas

- 1) A mida que s'envelleix la persona *perd interès pel món exterior* i arriba a estar més preocupada per ella mateixa
- 2) A partir de la cinquantena, es produeix un *estil de domini* més passiu que quan s'és més jove. Tanmateix ....

Escola de Baltimore

- 1) Si això fos així, en els trets que investiguen al llarg de l'edat adulta es puntuaria més baix, per exemple, en *obertura a l'experiència* o en *extraversió*. Las puntuacions obtingudes foren aproximadament les mateixes en totes les edats.
- 2) Ser *maniàtic* o *feliç* te més a veure amb la pròpia personalitat que amb el fet de fer-se gran

PERSONALITAT I ENVELLIMENT (Erikson)

Després d'haver aconseguit la identitat, la persona ha de buscar un compromís d'intimitat amb una altra persona

Tanmateix una persona pot adoptar l'aïllament en comptes de la intimitat com a forma de vida. És possible que això sigui un efecte d'una identitat poc formada? que la intimitat es percebi com una amenaça?

La interdependència que comporta la intimitat requereix una certa pèrdua de la identitat pròpia i s'ha de ser capaç d'assumir-ho. L'aïllament consisteix en la incapacitat de tractar amb un altre de forma profunda (íntima).

La productivitat es pot expressar en el món del treball, sent creatiu, sent persistent, implicant-se i/o en el món social (familiar) tenint fills, educant-los i conduint-los cap a la seva pròpia adultesa.

L'estancament s'expressa no formant família, ni progressant en el món professional.

A la vellesa la integritat comporta un sentiment de plenitud, de realització, d'haver acomplert el que el cicle vital depara

La desesperança es dona en individus que no han assumit les responsabilitats bàsiques. Estan disconformes amb la seva existència.

VELLESA COMPETENT: ADAPTACIÓ ALS CANVIS (BALTES I BALTES)

Condicions
Antecedents

Processos

Resultats

. Reducció en la capacitat general de reserva
. Pèrdues en funcions específiques
- Desenvolupament vital com a adaptació en funció de l'edat

Selecció
Optimització
Compensació

Vida reduïda i transformada, però encara efectiva

MODEL SOC D'ENVELLIR

- **Selecció** o donar prioritat a determinats aspectes de la vida, en funció de les demandes ambientals, habilitats prèvies o nivell de satisfacció que proporcionen, deixant, en certa mesura, de costat molts d'altres aspectes.
- **Optimització** de l'actuació dels dominis escollits, gràcies a una capacitat d'aprenentatge i enriquiment (plasticitat) que no es perd amb els anys.
- **Compensació** de les possibles pèrdues en certes capacitats, a través d'altres capacitats que es conserven més intactes o que hagin augmentat amb l'edat o mitjançant ajudes de caràcter tecnològic.
- **Ancians competents en aspectes determinats i variats per a cada persona**

REFLEXIÓ FINAL

- ELS MODELS CLÀSSICS MARCAVEN EXCESSIVAMENT ELS CANVIS AL LLAG DEL CICLE VITAL AMB UNA ASPIRACIÓ D'EXPLICACIÓ UNIVERSAL. ARA ESTEM EN DISPOSICIÓ DE DIR QUE...
- **EL DESENVOLUPAMENT NO ÉS:**
  - UNA QÜESTIÓ ESTÀTICA.
  - NI ÉS IGUAL PER A TOTHOM
- **EL DESENVOLUPAMENT PARTEIX DE LA INTERACCIÓ:**
  - HI HA UNA PERSONA (amb la seva pròpia forma de ser) I UNS ESDEVENIMENTS VITALS (que poden canviar de persona a persona o que cada persona els interpreta, valora i afronta a la seva manera)
- **HI HA CANVIS GENERACIONALS IMPORTANTÍSSIMS**
  - LA FORMA DE VIDA I EXPECTATIVES DELS JOVES ACTUALS TENEN POC A VEURE AMB LES DE GENERACIONS PRÈVIES